

Лекція. Аналітична епістемологія

План

1. Знання речей і знання істин у концепції Б. Рассела.
2. Проблема обґрунтування наукового знання.
3. Проблема істини у філософії Р. Рорті.

1. Знання речей і знання істин у концепції Б. Рассела відповідають двом різним смислам, в яких взагалі можна вживати термін «знати»:

- дані органів чуття;
- судження про щось.

Два типи знання речей:

- 1) знання речей з безпосереднього знайомства з ними (дані органів чуттів);
- 2) знання істини – безпосереднє або інтуїтивне, самоочевидне – логічні, арифметичні принципи, деякі етичні висловлювання.

Перший тип у свою чергу включає:

- а) знайомство по пам'яті;
- б) знайомство завдяки інтроспекції або самосвідомості як джерела знань про окремі стани нашої свідомості (ми не лише бачимо сонце, ми усвідомлюємо наше «бачення сонця», ми не лише хочемо їсти, ми усвідомлюємо наше бажання їсти. «Бачення сонця», «бажання їсти» трактуються як особливі об'єкти, з якими ми теж безпосередньо знайомі;

Для Б. Рассела самосвідомість зовсім не тотожне усвідомленню себе в цілому, тобто усвідомленню власного Я. «Коли ми пробуємо вдивитися у самих себе, ми очевидно, завжди наштовхуємося на деякі окремі думки та почуття, а не на «Я», яке має думки та почуття».

Крім «конкретно існуючих речей» можна мати безпосереднє знайомство з універсаліями, тобто загальними ідеями якості, просторово-часових відносин, відношення подібності та ін. («білизна», «відмінність», «братство» та ін.). Універсалії розглядаються як прояви «якостей, що відчуваються», «мають прояв» у чуттєвих даних: ми знайомимся з конкретно плямою. Але після кількох разів ми легко вчимося виділяти за допомогою абстрагування загальний для кількох плям колір – наприклад, білий, тим самим, знайомлячись з білизою як такою. Але як таке абстрагування відбувається Рассел не розяснює. *Може тут відбувається опосередкування знайомства?*

- більш складні опосередковані знання речей із наданих кимось описів, яке тим самим долучає до себе в якості джерела і певне знання істини. Знання фізичних об'єктів – знання з опису, «дескрипції», адже воно складається з знань окремих якостей, комбінації яких утворюють певні судження, тим самим, долучаючи знання «істини».

Судження істинно, якщо воно відповідає певним фактам і хибно, якщо такого факту немає.

2. У діалозі «Театет» Платон критично аналізує три різновиди знань:
Знання як чуттєве сприйняття;
Знання як правильне переконання;
Знання як правильне переконання з поясненнями.

В аналітичній філософії:

«знання – це обгрунтоване істинне переконання».

Х знає що А якщо виконуються три умови:

- 1) Х вважає, що А;
 - 2) А є істинним;
 - 3) Переконання Х у тому, що має місце А у певний спосіб обгрунтовано.
- Головна проблема – обгрунтування істинності переконання.

Стратегії обгрунтування:

- 1) Інтерналізм – внутрішня справа суб'єкта пізнання:
 - а) фундаменталістські теорії – в обгрунтуванні слід виходити з самоочевидних істин (Рассел: оскільки будь-яка спроба надати найповніший доказ для будь-якої істини приречена на нескінченний регрес, то слід визнати існування самоочевидного знання, що досягається інтуїтивно. Приклади: знання логічних постулатів, певних якостей та ін.).
 - б) когерентні теорії – в обгрунтуванні слід виходити з відповідності переконання певній сукупності решти переконань. Тобто істинність полягає в узгодженості переконань одним з одним. Центральна ланка – відношення когерентності або звязності.

2) Екстерналізм – неможливо забезпечити обгрунтованість переконань не виходячи за межі свідомості суб'єкта пізнання. Для цього пропонується використовувати поняття «ймовірності».

Проблема Едмунда Гет'є «Чи є обгрунтоване істинне переконання знанням?» 1965.

Приклад: хто автор книги «Два капітана»? (помилка видавництва!!)

Проблема Гет'є: як слід модифікувати традиційне визначення знання, щоб уникнути труднощів пов'язаних із цим прикладом.

Вихід – має бути додана додаткова умова істинності знання.

Один із варіантів дає каузальна теорія пізнання: переконання А має бути казуально детерміновано тим фактом, що робить А істинним
Інший варіант: суб'єкт повинний мати переконливі аргументи на користь А, такі, що якщо би А не мало місця, то Х не володів би подібними аргументами.

«Парадокс Фітча» Ф. Фітч у 1963 р. опублікував цей парадокс:

1) Якщо певний факт відомий, то цей факт і справді існує;

Звідси логічно виводиться твердження:

2) Якщо факт має місце, то він вже тепер (актуально) є відомим, тобто ми знаємо всі факти існуючі тепер. – Абсурд???

Тобто з того, що світ може бути пізнаний впливає, що він вже пізнаний.

Р. Рорті, не описує і не досліджує реальний світ, а лише є знаряддям у процесі прагматичного опису і герменевтичної розмови. 1979 року опублікував працю «Філософія і дзеркало природи», в якій здійснена спроба спростувати метафізичне розуміння світу як дзеркала реальності. Філософські розмови характеризуються історичною ситуативністю і не дають можливість сформулювати універсальну, позаісторичну істину.

У наступній книжці «Випадковість, іронія й солідарність» (1989) Рорті наголошує на тому, що істина не відкривається, а створюється у процесі письма або говоріння. Також ця книжка містить твердження, що єдиним незамовним фактом у нашому житті є біль. Щоб його послабити, необхідне існування громадської сфери політичної філософії, у дискусії якої повинні бути включені якомога більше людей. Необхідним елементом є також і приватна сфера, у якій люди могли б вільно досліджувати власні естетичні творіння.

За Рорті, моральний прогрес — поступове розширення здатності людей «симпатизувати» і «довіряти», головний критерій при цьому — «пониження значимості жорстокості». «Ідеальне» суспільство орієнтується не на формулювання остаточної і беззаперечної істини, а на плюралізм точок зору. Як нову соціальну і культурну парадигму Рорті формулює концепцію «іронічного лібералізму», яка передбачає розуміння людиною відносності і випадковості власної мови і свідомості й категоричне заперечення будь-яких проявів жорстокості.